

Interviu cu Calistrat Costin

Nu prea cred fără rezerve în ce spune ea, critică literară, dar mă interesează! Cum să nu te intereseze „judecata” lui Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Marian Popa, Cornel Ungureanu, Ion Bogdan Lefter...

CULIȚĂ IOAN UȘURELU:*Ești la al doilea mandat de președinte al Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor din România. Ce merite sau ce conjunctură te-au propulsat încă de acum cinci ani în fruntea acestei bresle?*

CALISTRAT COSTIN: „Merite”... Dragă Culiță, mă pre-dispui la un soi de autocritică! Nu știu dacă-i un merit că, personal, sunt membru al U.S.R. de peste trei decenii. Asta înseamnă, nu-i așa, ceva experiență și oarecari calități! Așșderea faptul că, fără a beneficia de toate grațiile unei „anume critici”, figurez și eu prin dicționare de-ale literelor românești (de la cel academic, la cele mai zonale) ori în sinteze de istorie literară scrise de magiștri relativ generoși, o fi fiind și asta un fel de „merit”?! Dar, mai ales, cred că membrii FILIALEI BACĂU a U.S.R. mi-au dat votul (în procent de 98 la sută) pentru disponibilitatea mea de a fi om de pace (sunt vărsător) și pentru oarecare pricepere în a pune și a ține lucrurile în ordine (ani buni de zile am condus trupe de teatru, colective, cum se zice de nebuni, „...- or, nu doar arlechinii sunt niște originali!). În fine, sunt un ins căruia-i place prietenia, poate unde port în mine dramul de omenie care n-a scăpat neobservat de colegii mei. Să ne-nțelegem, eu, între cei 65 de scriitori alcătuiind FILIALA, sunt unul dintre..., eventual, „primus inter pares”, așadar primul între egali. Și, în plus de asta, am senzația, că sunt un om bun (n-am făcut la nimeni rău de când mă știu). Bun dar nu prost...

C.I.U:*La a doua alegere a ta, am participat și eu, printre ceilalți...Acolo era și Radu Cârnelci. Știu că ești legat într-un fel special de acest scriitor...Prin ce?*

C.C :Și Domnia Lui este tot „vărsător”, pe vremuri, când eu eram foarte tânăr (el fiind tot foarte tânăr...) m-a primit în redacția „ATENEULUI” băcăuan (era prin anii 70, veac XX) după ce făcusem dascălie și jurnalistică prin Ardeal. Pot spune că adevărata intrare în breasla condeierilor de meserie s-a produs la „ATENEU” (după apariții prin „Steaua”, „Cronica”; „Convorbiri literare”, „Orizont”, „Luceafărul” ș.a.). Și cum, nici eu, nici Radu Cârnelci nu mai suntem prea tineri, îi port cuvenită grațitudine.

C.I.U:*In poezie și proză ești jovial, chiar agreabil. Ca și în viață. Consideri că astăzi mai pot fi la modă mușcătura fină, zeflemeaua ușoară în literatură? Sau e vremea împușcăturile “de la gura țevii”?*

C.C:Mda, am fost „acuzat” de cunoscători că am simțul umorului, vizibil chiar și în textele mai „austere”, așa zicând, vezi bine, că orice nărav din fire neavând lecuire, își scoate ghearele când ție lumea mai... gravă! M-am dedulcit nu o dată și la umorul „cu program”! Oricând, cele ce țin de inteligență și farmec își vor găsi loc deopotrivă în viață și literatură. O plachetă mi-am intitulat-o ”Umor la gura țevii”... da, câte unii dintre copământenii noștri trebuie „împușcați”, ciuruți fără de milă, cu umor, desigur!

C.I.U:*Cineva afirmă că în versurile tale ar exista o încăleș-tare, mișcări vulcanice asemănătoare celor din poezia lui Arghezi. Mai crezi în ce spune critica literară?*

C.C:Da, criticii (o latură „critică” am și eu, am scris multe cronici, recenzii, eseuri) ei, criticii, sunt cititorii profesio-niști și de părerile lor trebuie ținut seama, cu măsură, firește, critic...(că sunt criticii...critici, că și oamenii - oameni buni și oameni răi, că nu sunt buni de dezlegat!). Nu prea cred fără rezerve în ce spune ea, critică literară, dar mă interesează! Cum să nu te intereseze „judecata” lui Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Marian Popa, Cornel Ungureanu, Ion Bogdan Lefter ș.a.m.d. chiar și atunci când ți-o zic verde în față?!

C.I.U:*Ești un bun traducător de poezie: Tristan Tzara, Pierre Morency etc. Sunt nume cu rezonanță. Și aici, ca și în literatură, sunt “mai mari”, “mai mici” sau insignifianți? Care-i cel mai bun traducător de și din limba franceză de la noi?*

C.C:Am tradus sporadic, nu mi-am făcut o profesie din împovărătoarea artă a traducerii. Oi fi și cam leneș de felul meu... M-am bucurat de măiestria unor talmăcitori de mare clasă - Alexandru Philippide, Justin Moranu, Romulus Vulpescu și mulți, mulți alții, de ieri și de azi. Da, dinspre Arghezi îmi recunosc marea dragoste pentru înțeleșurile și subînțeleșurile graiului meu românesc.

C.I.U:*Gândindu-mă la literatura română și la primirea în U.S, mi-am amintit declarația d-nei Cezarina Adamescu într-o publicație din Germania, “Agero”. Printre altele, amintea că are peste cincizeci de volume și nu-i membră în U.S. La depunerea dosarului ai fi sfătuit-o să aducă doar câteva cărți pentru a nu speria comisia...Care-i adevărul?*

C.C:Autoarea cu pricina e, neîndoielnic, o bună literatoare, are ce spune, știe, nu scrie rău. Din cam multe cărți editate într-un timp „record”, i-am alcătuit totuși un dosar decent de primire în U.S.R. Se vede însă treaba că membrii comisiei de validare (ei înșiși scriitori de recunoscut prestigiu) amânându-i titularizarea, s-au arătat contrariați de puzderia de volume și volumașe însumate de distinsa doamnă, suspectând-o de lacune la capitolul exigență, ca să nu spun conștiință artistică! „Adevărul” e că ce-i prea mult strică!

C.I.U:*Ești implicat, foarte activ cum te știi, în istoria și apariția revistei “Plumb”. Are ea “viitor de aur” sau cineva, acolo, sus, n-o iubește?*

C.C:Da, „PLUMB” este o revistă deja cu un prezent remarcabil; așteptăm viitorul...

C.I.U:*Ai fost mult timp director de teatru. Ce crezi că are și ce îi mai trebuie teatrului românesc?*

C.C:Uf! Ceri prea multe unui om care a iubit teatrul, actorii (am și scris texte pentru scenă, am dramatizat, am tradus), om care a fost și ușor decepționat de apucăturile unora dintre uscăturile oploșite în și dincolo de luminile rampei! Lumea teatrului, ca și teatrul lumii este aidoma oamenilor care-i dau viață, cu buni și răi, cu talente veritabile și cabotini dizgrațioși, așadar cu de toate și cu de toți. Oameni și artiști adevărați – asta trebuie nu doar teatrului- și...și caractere (ghici de care?).

C.I.U:*S-a spus că poezia ta este o plantă exotică, luxuriantă, cu multe brațe și “meandre”... Mie mi se pare că și tu, ca persoană, ești o plantă rară, care trebuie protejată, un menestrel de alta dată, care este, ca orice artist, uneori destul de...trist...Nu-i tristețe, de fapt...La tine este o bonomie, o boierie, uneori boemă, care, toate, lucrează la pedestalul tău...literar. Te recunoști în acest portret?*

C.C:În genere da, atâta doar că poezia de care-i vorba, eu mi-am vrut-o „plantă” nu „exotică”, ci românească! Cioran spunea, jura că româna noastră e de departe mai „poetică” decât alte limbi (franceza, de pildă...) încât a fi în stare să scrii versuri pe românește îmi pare un privilegiu. Măi, ce portret simpatic!

C.I.U:*După cum afirma Emilian Marcu, tu faci, în scrierile tale, niște radiografii ale unei lumi care, nu întotdeauna ne așteaptă cu brațele deschise. Ce-ai mai descoperit, cu "inteligenta ta corozivă", în analizele tale "vitriolante"?*

C.C:Simțindu-mă „bârfitor la colț de univers”(cum mi-am botezat o cărțuție), am dat să spun unele adevăruri crude despre lumea și vremurile prin care am trecut și încă mai trec... Asta nu ca să fac rău cuiva, doamne ferește, dar să pansez o seamă de răni. Îndeosebi mi-a plăcut să stau la taifas cu alde Eminescu, Omar Kayaam, Faust, Shakespeare, Baudelaire și toți ca ei...și...și cu Dumnezeu! Pornind de la ei și ajungând la mine, doar-doar s-o face puțină lumină în întunericul acestui...„colț de univers”.

C.I.U:*Unii din marii scriitori ne spun că, după finalizarea unui text, a unei cărți, au "o tristețe iremediabilă", dar sunt, totodată, și fericiți ca după consumarea unei partide de amor.Tu...?*

C.C:În privința asta am și eu unele păreri proprii, nu știu dacă chiar originale. Fericirea omului ține de neînchipuit de multe „resorturi”. Fericit ori trist poți fi și înaintea și după „consumarea unei partide de amor”, funcție ba de una ba de alta... Nu, după punerea la punct a unei cărți, nu poți fi decât fericit, desigur „o anumită fericire”.

C.I.U:*Ai fi dorit să schimbi ceva în viața ta și, datorită împrejurărilor sau datorită ție, n-ai putut? Sau, la orice vârstă, ai fi ales tot calea scrisului?*

C.C:De regulă privirea-n urmă, dragă prietene, doare ! Timp, acum, pentru „schimbări” ...nu știu ce să zic, ce-a fost să fie a fost! Poate că vroiam ca unele pagini din viața mea să arate astfel...„poate mâine”, vorba lui Bacovia ! „Calea scrisului” e tot o cale a vieții; de „calea morții” vom vorbi poate altădată, sau, mai bine, niciodată ! Na, că am devenit trist de...fericit !

C.I.U:*Răuvoitorii (sau soarta însăși) afirmă că literații, în general vorbind, sunt predestinați ratării...Nu chiar toți, desigur...Din cauze obiective, subiective...Datorita como-dității, înfrângerilor de moment, a amânării hotărârilor decisive, a refuzului de a încerca depășirea condiției... Așa o fi?*

C.C:Câtă vreme nu ratezi condiția de om, problema celorlalte forme de „ratare” nu se pune. Când, fiind OM, și niciunele din cele OMENEȘTI nu ți-au fost străine, înseamnă că n-ai făcut umbră pământului degeaba! Primii candidați la ratare sunt „răuvoitorii”; te rog să le comunicii neîntârziat această...maximă a unui împăcat cu soarta lui !

C.I.U:*O scriitoare de excepție declara că suferința este benefică, o apropiere mai mare de sine, ba chiar o direcțio-nare spre esențe...In literatură, bineînțeles. Eu, ca să fiu sincer, mă sperii de boală și de urmările ei...Tu?*

C.C:Să nu complicăm lucrurile ! „Suferința” o fi ea „benefică” pentru unii, o genera ea, altfel spus, oarecari rezultate literare rare, treaba lor! Mie-mi surâde alt gen de „esențe” ! Hai, să nu ne pierdem simțul umorului, ce mama dracului !

C.I.U:*Din experiența mea și din cele citite știam că durerea, frica de moarte, insuccesul, bătrânețea îndreaptă, mai ales pe cel necredincios, spre Dumnezeu. Și atunci te întreb dacă există diferență între acest nou credincios și cel ce crede de când se știe, fără îndemn și fără constrângere?*

C.C:„Credinciosul” care sunt e liber-cugetător, și într-aceasta nu am trebuință ca între mine și Marele Arhitect al Universului să intervină vreun „duhovnic”. Eu „nu cred” de când mă știu, eu, dacă vrei, cred că de când am început să „știu”, am o credință a mea și gata ! „Știința” aceasta e totul, cu toate că „neștiința” lumii e infinită !

C.I.U:*Datorită educației mele religioase, am crezut și cred că un înger m-a păzit permanent...Sigur, dacă aș glumi, l-aș acuza pe acest protector al meu că într-o pauză, când nu*

m-a supravegheat, am apucat-o spre literatură...De la acea pauză mi se trag toate ponoasele...Si totuși, literatura ne dă și mari bucurii, satisfacții...Ce zici?

C.C:Cum adică, prietene Culiță, ție literatura ce-ai scris-o ți-a furnizat „ponoase”?! Înseamnă că „înger-îngerășul-meu” nu ți-a fost tocmai bine păzitor! Eu zic să-i lăsăm pe îngeri cu ale lor, și noi să ne vedem de păcatele noastre... Eeeei, când e vorba de câte un „înger de fată” ori „de doamnă” (drac de fată ori de doamnă par a fi același lucru!) se schimbă calimera, restul e literatură...

C.I.U:*Zvonistica de tip românesc te inhibă sau te întărește și te face să trăiești mai intens clipa?*

C.C:„Zvonistica”, de orice culoare, nici nu mă inhibă, nici nu mă întărește, dragul meu, mă intrigă; „zvonacii” mă degustă. Fapt e că „spectacolul mondial” m-a cam deziluzionat în ultimele câteva mii de ani!

C.I.U:*Disidența română...S-au scris tomuri întregi despre ea...În literatură, cel puțin, eu cred că a fost doar un disident: Paul Goma...*

C.C:Posibil, n-am o prea substanțială „expertiză” în dome-niu. Personal am fost și sunt sedus nu de „dezidenți”, dar de „rezidenți”...

C.I.U:*Gellu Naum scria că”Poezia este știință a acțiunii... Poezia adâncește rănille făcute de rațiune, nu le vindecă...” Cu ce ești și cu ce nu ești de acord din cele de mai sus?*

C.C:N-am fost un „fan” – Gellu Naum, așa că nu m-am dat niciodată în vânt după speculațiile sale.

C.I.U:*Ai scris despre „Cartea șoaptelor” a lui Varujan Vosganian alături de mari nume ca: N. Breban, N. Manolescu, Alex Ștefănescu, Dan C. Mihăilescu etc. Ce te-a impresionat? Valoarea cărții sau personalitatea autorului?*

C.C:În adevăr „Cartea șoaptelor” e o lucrare tulburătoare. Nu „valoarea”, nici „personalitatea” autorului m-au impresionat, dar adevărurile însângerate, dramele puse pe tapet, viața, istoria cu tot cortegiul lor de cazne și amaruri.

C.I.U:*Curajul în literatură? Independența în viață? Pot conviețui cele două elemente într-un singur om, scriitorul?*

C.C:„Curajul în literatură” ar conta în cutezanța de a rosti adevărul despre tine și despre ceilalți, apoi de a-ți fi puțin rușine de câte cruzimi a fost în stare specia umană să comită cu zâmbetul pe buze și cu cele mai nobile bune intenții! Firește, să comunici tot ce ai în gând și pe suflet, nu oricum, dar cu talent, cu artă. „Independența în viață” nu există. Am senzația că nici creatorul văzutelor și nevăzutelor nu este independent în absolut.

C.I.U:*Românul a fost mereu ironizat prin expresiile „arunci o piatră în sus, cade pe un poet” și „tot românul s-a născut poet”...Combatem sau suntem de acord?*

C.C:Îți arde de glume, domnule! Tărășenia cu „piatra” trebuie pusă într-alt chip, ea, piatra, nu se aruncă în sus să cadă pe un poet, dar ea, piatra, uneori, s-a aruncat de către unii și alții „în poet”, „în artist”, să se verifice dacă din arborele creației cad oarece fructe care să țină de foame... Om fi noi, românii, mai simțitori decât alte seminții, dar de născut ne naștem destul de păcătoși; poezii se creează, nu se nasc.

C.I.U:*Fără a spune că ești bătrân, când te vei gândi la memorialistică? Tot e la modă acum...Iar tu, apropiindu-te de 70 de ani, chiar ai avea ce spune...*

C.C:M-am gâlcevit o viață întreagă (în sinea mea...) cu lumea asta și oamenii ei; o seamă de „memorii” le-am comunicat printre rândurile cărților mele de proză, dar și de poezie; nu știu ce-aș mai avea de adăugat esențial! Da, poate că aș mai avea de spus câte ceva, dar nu știu dacă merită, sfârșitul lumii e, cică, aproape...Nu de șaptezeci de ani mă apropii, dar de o sută

douăzeci de ani, da, timp ar mai fi pentru ce cu gândul nu gândești; și din nou Bacovia, „poate mâine și mai mâine”...